

С. О. Завальнюк,
аспірант кафедри економічної теорії, національної та прикладної економіки, КПУ,
м. Запоріжжя

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПАЛИВНО- ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

S. Zavalnyuk,
graduate student of department of economic theory, national and applied economy, CPU,
Zaporizhzhya

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO FORMING INVESTMENT SUPPORT THE
FUEL AND ENERGY COMPLEX OF UKRAINE

У статті визначено, що інвестиційне забезпечення розвитку паливно-енергетичного комплексу України має важливе значення для зростання та розширення масштабів паливної промисловості, розвитку та вдосконалення енергетичних технологій, стабільних стійких зовнішньоекономічних зв'язків з іншими державами світу, для забезпечення надійності енергопостачання регіонів країни в умовах зростання енергодефіциту на світовому енергетичному ринку. Доведено, що ефективне здійснення інвестиційної діяльності обумовлює необхідність оптимізації системи управління інвестиціями і формування відповідної структури інвестиційного забезпечення.

In the article certainly, that the investment providing of development of fuel and energy complex of Ukraine has important value for an increase and expansion of scales of fuel industry, development and perfection of power technologies, stable proof external economic connections with other states of the world, for providing of reliability of energy supply of regions of country in the conditions of increase of energydeficit in the world power market. It is well-proven that effective realization of investment activity stipulates the necessity of optimization of control system by investments and of forming of corresponding structure of management.

Ключові слова: інвестиції, ресурси, інвестиційне забезпечення, розвиток, паливно-енергетичний комплекс, енергоефективність.

Key words: investments, resources, investment providing, development, fuel and energy complex, energydeficit.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Економічна ситуація в Україні та умови сталого розвитку суспільства багато в чому залежать від паливно-енергетичного комплексу, його стану, можливостей та перспектив розвитку, які впливають на темпи, масштаби і техніко-економічні показники розвитку всіх галузей промисловості, а також інших галузей народного господарства. З рівнем розвитку паливно-енергетичного комплексу, вдосконаленням енергетичного балансу на основі досягнень науково-технічного прогресу тісно пов'язаний ступінь забезпечення країни паливно-енергетичними ресурсами та її енергетичної незалежності, а отже і соціально-економічний розвиток країни в цілому.

Паливна енергетика України є могутнім потенціалом та рушійною силою сталого розвитку економіки нашої держави. Великі запаси сировини, раціональний науковий підхід до розвідування та видобутку енергоресурсів, вмиле управління та розпорядження енергетичним потенціалом — все це має важливу значення для зростання та розширення масштабів паливної промисловості, розвитку та вдосконалення енергетичних технологій, стабільних стійких зовнішньоекономічних зв'язків з іншими державами світу, для забезпечення надійності енергопостачання регіонів країни в умовах зростання енергодефіциту на світовому енергетичному ринку [1].

Водночас, слід відзначити цілу низку проблем, які стримують розвиток паливно-енергетичного комплексу

України і загрожують втратою її енергетичної безпеки та підвищенням енергетичної залежності від інших країн. Основними загрозами енергетичній безпеці є висока енергоємність ВВП, занадто висока частка імпорту палива з однієї країни в загальному його обсязі, висока частка домінуючого паливного ресурсу у споживанні енергоресурсів, значний знос основних виробничих фондів підприємств паливно-енергетичного комплексу, недостатній обсяг видобутку вугілля та неповне завантаження транзитних частин нафто- та газотранспортних систем [2]. Розв'язання цих та інших проблем у сфері паливної енергетики є неможливим без відповідного інвестиційного забезпечення розвитку паливно-енергетичного комплексу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Основні проблеми розвитку паливно-енергетичного комплексу знайшли своє відображення у працях багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених. Дослідженням різних питань у цій області займалися провідні науковці, а саме: О. Алімов, М. Амоша, В. Беседін, М. Бутко, В. Геєць, Б. Данилишин, М. Долішній, А. Долінський, С. Дорогунцов, С. Іщук, І. Карп, В. Ковалевський, В. Міщенко, О. Михайлюк, В. Козлов, Б. Піріашвілі, В. Савченко, В. Симоненко, М. Сургай, О. Шаблій та інші. Ними сформовані теоретичні та практичні засади розвитку економіки, формування енергетичної бази України та розроблені напрями підвищення ефективності функціонування паливно-енергетичного комплексу.

Віддаючи належне напрацюванням вчених в цій сфері, слід відзначити, що проблема інвестиційного забезпечення розвитку паливно-енергетичного розвитку лишається нерозв'язаною, а отже потребує подальших глибоких досліджень.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою даної наукової роботи є дослідження сутності, ролі та стану інвестиційного забезпечення розвитку паливно-енергетичного комплексу України на сучасному етапі функціонування економіки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Інтеграція України у світовий економічний простір з урахуванням вичерпності традиційних енергоносіїв вимагає нових підходів до формування і впровадження шляхів енергетичного розвитку галузей національного господарства.

Електроенергетика є базовою складовою енергетичної галузі, що має значний вплив як на виробничу, так і на невиробничу сферу економіки. Згідно з Енергетичною стратегією на період до 2030 р. споживання електроенергії збільшиться у 2,2 рази і за прогнозними даними досягне 400 млрд Квт.год. Отже, на найближчі 20 років електроенергетична галузь збереже свої позиції, значення електроенергії як важливого ресурсу виробництва не зменшиться, а навпаки, зростає [3].

Утім, сучасна ситуація на підприємствах електроенергетичної галузі є досить важкою. Так, основні фонди підприємств електроенергетики мають високий рівень фізичного та морального зносу, технології виробництва, передачі та постачання електроенергії не відповідають сучасним стандартам, у електроенерге-

тичній галузі спостерігаються значні неконтрольовані втрати електроенергії. Всі ці фактори свідчать про кризовий стан на багатьох підприємствах електроенергетики, тому гострою проблемою для цієї галузі є підвищення ефективності функціонування підприємств, вихід з кризового та передкризового стану шляхом розробки та впровадження відповідних стратегій інвестиційного забезпечення.

У сучасних умовах дана проблема є актуальною, оскільки енергетичний розвиток національного господарства тісно пов'язаний з підвищенням конкурентоспроможності національної економіки як у промисловості, так і в сільському господарстві [4].

В Україні створена достатня нормативно-правова база, яка регулює розвиток паливно-енергетичного комплексу. До її складу входять Закони України "Про функціонування паливно-енергетичного комплексу в особливий період", "Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу", "Про альтернативні джерела енергії", "Про енергозбереження", "Про нафту і газ", "Про електроенергетику" та інші. Крім того, урядом України у 2006 році розроблена і оновлена у 2011 році Енергетична стратегія України на період до 2030 року.

Паливно-енергетичний комплекс України, як зазначається у Енергетичній стратегії України на період до 2030 року, є галуззю (сектором) економіки, до якої входять суб'єкти господарювання, діяльність яких пов'язана з розвідуванням, видобутком, переробкою, виробництвом, зберіганням, транспортуванням, передачею, розподілом, торгівлею, збутом чи продажем енергетичних продуктів (енергоносіїв) — палива, електричної і теплової енергії, крім суб'єктів, основна діяльність яких спрямована на задоволення потреб населення та господарського комплексу у послугах централізованого опалення та постачання гарячої води.

Слід відзначити також, що основні проблеми в енергетиці та шляхи їх подолання знайшли відображення в Програмі економічних реформ на 2010—2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава".

Як зазначено в вищезгаданій Програмі, українська економіка є однією з найбільш енергоємних у світі. Так, на виробництво одиниці ВВП у нашій країні витрачається в 3—5 разів більше енергії, ніж у країнах Східної Європи. Це зумовило зростання навантаження на державний бюджет за рахунок необхідності субсидування закупівлі "надлишкової" кількості енергоресурсів, у тому числі газу, збільшення забруднення довкілля й створює проблеми для конкурентоспроможності економіки і в майбутньому, у міру неминучого вирівнювання внутрішніх цін на електроенергію зі світовими [4].

За твердженням А. Пабат, у структурі національного господарства значну питому вагу займає енергоємне виробництво, що ставить вітчизняну економіку в залежність від кон'юнктури світового енергетичного ринку. Вичерпність традиційних енергоносіїв та, відповідно, підвищення вартості паливно-енергетичних ресурсів негативно впливає на формування собівартості сільськогосподарської та промислової продукції, що зменшує її конкурентоспроможність на світовому рівні [5].

Висока енергоємність ВВП України, як зазначається в роботах О.Мельника, є наслідком певної технологічної відсталості, незадовільної галузевої структури національної економіки, впливу її "тіньового" сектора та незадовільної структури імпортно-експортних операцій [3].

У Програмі економічних реформ на 2010—2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" до основних проблем в енергетичній сфері віднесено:

— моральний і фізичний знос основних фондів (близько 80% основних фондів ТЕС і 60% енергорозподільчих компаній повністю зношені) внаслідок браку державних коштів і непривабливості галузі для приватних інвестицій;

— низька ефективність виробництва й передачі електроенергії (споживання енергоресурсів у генерації на 35% більше, а рівень втрат при передачі вдвічі вищий, ніж у країнах ОЕСР);

— критичний фінансово-економічний стан теплових, генеруючих компаній і енергорозподільчих компаній, велика заборгованість між суб'єктами енергоринку [4].

Нині паливно-енергетичний комплекс України знаходиться у кризовому стані, який обумовлений недостатнім інвестиційним забезпеченням в масштабах, необхідних для здійснення надійного і економічно прийняттого постачання енергоносіями на внутрішньому ринку [10].

Питання енергетичної ефективності економіки, вдосконалення розвитку паливно-енергетичного комплексу з усуненням зазначених проблем тісно пов'язані та не можуть бути вирішені без належного рівня інвестиційного забезпечення. Це пов'язане з тим, що в сучасних економічних умовах важливим стає питання пошуку джерел залучення інвестиційних ресурсів з метою розвитку паливно-енергетичного розвитку, розробка ефективних методів управління цими ресурсами з метою підвищення якості його функціонування.

За фінансовим визначенням інвестиції — це всі види довгострокових вкладень державного або приватного капіталу в різноманітні галузі національної чи зарубіжної економіки з метою отримання прибутку [8, с. 25]. Економічне визначення інвестицій, на думку М. Кондрашової, можна сформулювати таким чином: інвестиції — це видатки на створення, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння основного капіталу, а також на пов'язані з цим зміни оборотного капіталу, оскільки зміни у товарно-матеріальних запасах здебільшого залежать від руху видатків на основний капітал. [9]

Дж. Кейнс визначав інвестиції як приріст основного капіталу в результаті виробничої діяльності в даному періоді. Багато сучасних дослідників ототожнюють поняття "інвестиції" і "капіталовкладення", розглядаючи їх як сукупність витрат у формі довготермінових вкладень капіталу в галузі економіки. Інша представницька група фахівців розглядає інвестиції як усяке вкладання грошових коштів. Відомий американський економіст П. Самуельсон під чистим інвестуванням розуміє приріст реального капіталу суспільства (будівлі, устаткування, матеріально-виробничі запаси та інше). Деякі автори розглядають інвестиції як капітал, нагромаджений і не

використаний для споживання за певний період виробничої діяльності та знову вкладений у виробництво, або як вкладання коштів у покупку з метою отримання прибутку, збільшення капіталу, чи з метою збереження їх вартості [11].

Згідно з Законом України "Про інвестиційну діяльність" інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект.

Отже, інвестиції є джерелом як простого, так і розширеного відтворення виробничого капіталу і спрямовуються на відтворення нових підприємств і потужностей, їх розширення, модернізацію, реконструкцію, технічне переозброєння, капітальний ремонт основних засобів, а також на приріст оборотних активів підприємств.

Інвестиційні ресурси можуть бути представлені фінансовими ресурсами (грошовими коштами), інтелектуальною власністю (кадровими ресурсами, управлінням, інноваціями, технологіями та іншим), майновими правами, матеріально-технічною базою тощо.

Використання системного підходу для розкриття сутності поняття "інвестиційне забезпечення розвитку" дозволило визначити його як систему, що складається з певної сукупності взаємопов'язаних і взаємообумовлених підсистем, які відображають окремі елементи інвестування.

З огляду на те, що термін "забезпечення" означає рівень достатності будь-чого [5], то під інвестиційним забезпеченням доцільно розуміти достатність інвестиційних ресурсів.

У системі забезпечення розвитку інвестиції відіграють найважливішу роль. Інвестиції можна вважати джерелом формування виробничого потенціалу, основним механізмом реалізації стратегічних цілей економічного розвитку, найважливішою умовою забезпечення економічного зростання, головним інструментом реалізації інноваційної політики. Інвестиційне забезпечення є однією з найважливіших умов розв'язання стратегічних завдань розвитку, забезпечення ефективності економіки, адже ефективність в довгостроковій перспективі, разом з досягненням високих темпів економічного зростання та підвищенням конкурентоспроможності економіки, визначаються інвестиційною привабливістю та інвестиційною активністю.

Інвестиційне забезпечення розвитку паливно-енергетичного комплексу, на нашу думку, можна визначити як процес залучення фінансових, матеріальних, нематеріальних, трудових і природних ресурсів, спрямованих на створення можливостей для інвестування з визначенням джерел отримання та напрямів їх освоєння. Інвестиційне забезпечення є неможливим без правової, інформаційної та мотиваційної підтримки, які формують умови забезпечення процесу інвестування і створюють стимулюючі мотиви щодо здійснення інвестиційної діяльності.

Інвестиційне забезпечення є складовою частиною єдиного процесу ресурсного забезпечення, в якому виявлено ряд закономірностей, властивих загальному явищу — руху ресурсів. У зв'язку з цим доцільно зупинити

ся на двох підходах до управління ресурсозабезпеченням, існуючих в традиційних наукових школах і актуалізованих процесом ринкової трансформації ПЕК, що володіє високою ресурсоемістю.

Перший підхід використовує уявлення про обмеженість ресурсів усіх видів незалежно від масштабу і рівня розвитку соціально-економічної системи, в якій вони реалізуються. Це означає, що навіть якщо обсяг ресурсів (у тому числі інвестиційних), який може бути залучений для реалізації певних заходів, досить великий, його величина залишається цілком конкретною і чітко обкресленою.

Другий підхід вирішує інакше. Він використовує очевидну залежність якості модельованого об'єкту від міри комерційного інтересу з боку носіїв ресурсів. Стосовно інвестиційних ресурсів на основі цієї залежності можна сформулювати наступну тезу: чим вище інвестиційна привабливість конкретного проекту (програми, плану), тим вище вірогідність його повного інвестиційного забезпечення. У цих умовах активізуються різні інвестиційні джерела, відшукуються інвестиційні резерви, на основі яких формується необхідний об'єм інвестиції — запорука тієї, що необхідно для реалізації інвестиційно привабливого проекту.

Якщо оцінювати обидва представлені підходи з точки зору їх принципової обґрунтованості, то обґрунтованим можна назвати кожний з них. Проте розуміння спрямованості дій в них різна. Багатий досвід, накопичений вітчизняною і зарубіжною управлінською теорією і практикою, свідчить про пріоритетність першого (до його прибічників належать більшість дослідників), що спирається на можливість прогнозування обсягу потрібних ресурсів. При цьому залишається цілком правомірним другий підхід, орієнтований управління у бік пошуку оптимізації необхідного обсягу ресурсів і додаткових резервів.

М. Земляний зазначив, що в Україні основні напрями інвестування у забезпечення майбутніх енергетичних потреб країни в основному відповідають світовим тенденціям. Це енергоефективність [15]. Збільшення видобутку традиційних енергоресурсів, відновлювана енергетика, модернізація теплової генерації та електромереж, розвиток ядерної енергетики, модернізація інфраструктури газопостачання.

Залучення інвестиційних ресурсів у різних галузях економіки, в тому числі — у паливно-енергетичному комплексі, відбувається в наступних формах — самофінансування, боргове фінансування, іноземне інвестування, бюджетна підтримка тощо. Протягом останніх років усі перелічені джерела діяли в Україні, однак обсяги здійснених інвестицій не можна вважати достатніми.

За даними офіційного сайту Кабінету міністрів України, протягом 2011 року підприємствами галузей паливно-енергетичного комплексу, що належать до сфери управління Міненергугілля України, за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 15 193,0 млн грн. капітальних вкладень, що на 32,2% більше відповідного показника 2010 року [6].

НАК "Нафтогаз України" за 2011 рік освоєно капітальних вкладень 7 379,1 млн грн., що на 33,7% більше ніж за 2010 рік. За звітний період підключено 55 газо-

вих свердловин та 4 нафтових свердловини. У вугільній галузі освоєно 625,3 млн грн. капітальних вкладень, що на 7,9% більше порівняно з аналогічним показником минулого року [7].

Незважаючи на зростання обсягів інвестування у паливно-енергетичному комплексі України, воно не досягає необхідного рівня, який дозволив би вивести паливно-енергетичний комплекс України на належний рівень розвитку, забезпечивши тим самим енергетичну незалежність нашої держави та її енергетичну безпеку. За підрахунками, зробленими у "Енергетичній стратегії України на період до 2030 р.", розвиток та функціонування ПЕК потребує 1045,0 млрд грн., зокрема: у теплової енергетики — 183,4 млрд грн.; у гідроенергетики — 19 млрд грн.; ядерної енергетики — 208,2 млрд грн.; розвиток відновлювальних джерел виробництва електроенергії — 7,1 млрд грн.; розвиток електричних мереж — 82,9 млрд грн. тощо [6].

Автори, які досліджували виконання діючої "Енергетичної стратегії України на період до 2030 року" відзначають, що її реалізація надзвичайно ускладнилась через дефіцит (практичну відсутність) фінансових ресурсів. Крім того, з висновків М. Кулика, в різних галузях паливно-енергетичного комплексу фінансова забезпеченість робіт була різною, дещо кращим стан у цьому аспекті був в електроенергетичному комплексі, гірший — в нафтогазовому. Вугільній промисловості постійно надавалась потужна бюджетна фінансова підтримка, однак збільшення видобутку вугілля практично не спостерігалось [13].

Дослідження щодо перспектив інвестиційного забезпечення енергетичних об'єктів показали, що галузь електроенергетики є привабливою для потенційних інвесторів у країнах ринкової економіки і Україна не є виключенням, але відсутність системного підходу не сприяє перетворенню потенційного інвестора в ранг реально го [10].

Зауважимо, що інвестиції в енергетику є надто капіталомісткими та тривалими у часі, що робить їх залежними від політичних, економічних, технологічних та інших чинників. Такі обставини зумовлюють проблематичність залучення стратегічних інвесторів, а тому не вирішують ключової проблеми галузі [12].

Теоретичне узагальнення поглядів на визначення сутності інвестиційного забезпечення розвитку дає підстави стверджувати, що в силу свого матеріально-речового змісту (речові, особисті, фінансові й інтелектуальні чинники товарного виробництва, які обслуговують процес створення економічних благ) та соціально-економічної форми прояву (механізм реалізації та конструкція інвестиційних відносин у суспільстві), інвестування все більш активно набуває ознак провідного чинника, рушійної сили встановлення та підтримки розвитку.

Натомість, існує низка проблем енергетичної сфери, вирішення яких потребує фінансових ресурсів. До таких проблем науковці відносять низький рівень енергетичної ефективності при виробництві, транспортуванні та споживанні енергії, відсутність диверсифікації імпорту природного газу, дефіцит маневрових і регулюючих потужностей, недостатність пропускної спроможності ліній електропередач об'єднаної енергосистеми України, незабезпеченість ядерної енергетики власним ядер-

ним паливом та потужностями для зберігання відпрацьованого ядерного палива, значний рівень забруднення довкілля об'єктами енергетичного комплексу та інші.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Таким чином, у ході дослідження встановлено, що на сучасному етапі функціонування країни інвестиційне забезпечення розвитку паливно-енергетичного комплексу України відіграє вирішальну роль у формуванні енергоефективної, незалежної від кон'юнктури світового ринку енергоносіїв економіки. Необхідною умовою інвестиційного забезпечення розвитку є оптимізація джерел фінансування заходів — оптимальне співвідношення потреб у споживанні і накопиченні, реалізація яких призводить до зростання обсягів виробництва як важливих індикаторів розвитку ПЕК відповідно до моделі "інвестиції" — "заощадження". Роль інвестиційного забезпечення розвитку ПЕК полягає в забезпеченні подальшого економічного зростання економіки. Інвестиційне забезпечення розвитку ПЕК є за своєю формою проектним, а за змістом — інвестиційним процесом. Оскільки зміст інвестиційного забезпечення розвитку ПЕК визначає його форму, то з метою забезпечення розвитку доцільно сформувати механізм обґрунтування і реалізації інвестиційних проектів. Ця теза підтверджується теоретичним обґрунтуванням розвитку як взаємозв'язку і взаємообумовленості кількісних, якісних і структурних показників, досягти чого можна тільки на основі впровадження нових технологій і нових видів продуктів, що потребує здійснення капіталовкладень.

При цьому пріоритетні завдання інвестиційного забезпечення є наступними: забезпечення державними інвестиціями умов для залучення приватних та іноземних інвестицій у паливно-енергетичний комплекс України; формування регіональної інвестиційної, фінансової та інноваційної інфраструктури, пристосованої до ринкового середовища; завершення процесів приватизації в сфері енергетики; стимулювання притоку інвестицій з усіх можливих джерел фінансування для розв'язання найголовніших проблем паливно-енергетичного комплексу; формування привабливого інвестиційного іміджу країни та регіону шляхом організації інформування потенційних інвесторів в Україні та за кордоном; формування системи гарантій незмінності економічних умов інвестування для іноземних інвесторів незалежно від зміни політичної ситуації у країні; впровадження ефективної системи координації діяльності органів державного управління, суб'єктів підприємництва, фінансово-банківських установ, консультаційних фірм, громадських організацій, засобів масової інформації з метою стимулювання інвестицій в сферу енергетики як пріоритетну для розвитку економіки тощо.

Література:

1. Ильчук В.П., Ребенок Н.В. Паливно-енергетичний комплекс Чернігівського регіону: стан та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / В.П. Ильчук, Н.В. Ребенок. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vcndtu/2009_35/2.htm удк 620
2. Гордієнко В.П. Енергетична складова в системі економічної безпеки України / В.П. Гордієнко, М.Л.

Гончарова // Інноваційна економіка. — 2012. — № 4 (30). — С. 33 — 36.

3. Левицький Ю.А. Методики визначення рівня розвитку регіонального підприємства електроенергетики та рівня сприятливості зовнішнього середовища для реалізації стратегії його розвитку / Ю.А. Левицький // 36. наук. пр. Дон. ДУУ: "Фінансово-банківські механізми державного управління економікою України". — Т. Х. Вип. 122. Серія економіка. — Донецьк: ТОВ "Норд комп'ютер", 2009. — С. 340—351.

4. Мельник О. В. Пріоритети та перспективи розвитку паливно-енергетичного комплексу України у взаємодії з суміжними галузями: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.07.01 — економіка промисловості / О. В. Мельник. — К., 2006. — 20 с.

5. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава [Електронний ресурс]: Програма економічних реформ на 2010—2014 роки / Комітет з економічних реформ при Президентові України. — Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform

6. Пабат А.А. Організаційно-економічні засади енергетичного розвитку національного господарства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03 / Пабат А.А.; Сум. нац. аграр. ун-т. — Суми, 2012. — 22 с.

7. Кузнєцова К.О. Інвестування енергетики України / К.О. Кузнєцова [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://intkonf.org/kuznetsova-ko-investuvannya-energetiki-ukrayini>

8. Офіційний веб-сайт Міністерства енергетики та вугільної промисловості [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mre.kmu.gov.ua/>

9. Антонюк Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізація: монографія / Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук. — К.: КНЕУ, 2003. — 326 с.

10. Кондрашова М.В. Мінімізація інвестиційних ризиків як умова забезпечення фінансової стійкості регіонів [Електронний ресурс] / М.В. Кондрашова. — Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=415>

11. Акішнина Олена Василівна. Економічна оцінка та інвестування розвитку енергетичних об'єктів (на прикладі гідроенергокомпаній): автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.02.02 / Державний ун-т "Львівська політехніка". — Л., 1999. — 21 с.

12. Бурлака В.Г. Інвестиційні проблеми нафтопереробної промисловості України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.07.01 / В.Г. Бурлака; НАН України, Ін-т економіки. — К., 2001. — 20 с.

13. Петик М. Фінансове забезпечення розвитку енергетичного сектора України. [Електронний ресурс] / М. Петик. — Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/...40/44_M_Petyk.pdf

14. Кулик М.М. Стан реалізації та інвестиційного забезпечення енергетичної стратегії України / М.М. Кулик // Проблеми загальної енергетики. — 2012. — № 1. — С. 5—14.

15. Земляний М.Г. Пріоритети інвестиційної політики в паливно-енергетичному комплексі України / М.Г. Земляний // Стратегічні пріоритети. — 2012. — № 2. — С. 47—52.

Стаття надійшла до редакції 26.07.2013 р.